

зупинений до проведення освідування. Останній юридичний склад проступку викликає найбільше запитань. Незрозуміло, з якою метою особа, яка вчинила дорожньо-транспортну пригоду, буде вживати вказані засоби, якщо до цього вона їх не вживала. Таке ж питання виникає і щодо двох інших альтернативних дій у цьому останньому юридичному складі проступку. Наприклад, транспортний засіб був зупинений поліцейським, йому здалося, що водій знаходиться в стані сп'яніння і йому пропонують пройти освідування. З якою метою він буде вживати алкоголь чи наркотичні засоби?

До речі, в диспозиції статті допущене вживання некоректного терміну «наркотики» (див. ст. 305-309 КК України).

Існує ще одна проблема, на якій необхідно зупинитися. Всі проступки, юридичні склади яких містяться у диспозиції ч. 1 ст. 286-1 КК України, на нашу думку, відрізняються ступенем суспільної небезпеки. Очевидно, найбільш суспільно небезпечним є керування транспортним засобом у стані сп'яніння, найменш суспільно небезпечним є вживання вказаних засобів і алкоголю після того, як транспортний засіб був зупинений. Але санкція ч. 1 ст. 286-1 КК України не дає достатньої можливості для індивідуалізації покарання за цей кримінальний проступок. На нашу думку, перелік основних покарань має бути розширений, а текст диспозиції, принаймні ч. 1 ст. 286-1 КК України, переглянутий з метою зробити його більш зрозумілим.

Література

1. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо спрощення досудового розслідування окремих категорій кримінальних правопорушень: Закон України від 22 лист. 2018 р. № 2617-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2617-19#Text>

УДК 343.6(043.2)

Лихова С.Я., д.ю.н., професор,
Осадченко І.В., здобувач вищої освіти,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

НЕОБЕРЕЖНЕ ВБИВСТВО: КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВА ХАРАКТЕРИСТИКА СКЛАДУ КРИМІНАЛЬНОГО ПРАВОПОРУШЕННЯ (СТ. 119 КК УКРАЇНИ)

У ст. 3 Конституції України вказано, що людина, її життя та здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю [1]. Отже, особливої уваги потребують питання кваліфікації кримінальних правопорушень проти найцінніших людських благ – життя та здоров'я, оскільки в кримінально-правовому

аспекті ці посягання визнаються одними з найнебезпечніших. Кримінальна відповідальність за вчинення таких кримінальних правопорушень передбачена розділом II Особливої частини КК України (статті 115–145), який має назву «Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я особи».

Нинішня складна соціальна обстановка в країні призвела до суттєвого загострення проблеми забезпечення прав людини. Поряд із системним порушенням її прав у соціально-економічній, політичній та духовній сферах, порушується також і природне право людини на життя.

Кримінальні правопорушення проти життя та здоров'я людини, зокрема вбивства, нині є одними із найбільш поширених видів правопорушень. Внаслідок їхньої високої суспільної небезпеки вони завжди традиційно були і дотепер перебувають у сфері посиленої уваги соціальної та юридичної теорії і практики.

Необережність, як і умисел, є формою вини у кримінальному праві. Кримінально караними визначаються вбивства, вчинені через необережність, що передбачені ст. 119 КК України. Їх слід відмежовувати від випадкового заподіяння смерті (казусу), коли особа, яка заподіяла смерть потерпілому, не передбачала настання смерті потерпілого від своїх дій чи бездіяльності і не повинна була або не могла цього передбачити [2, с. 73].

Чинний КК України передбачає перелік складів кримінальних правопорушень, в яких одним із наслідків суспільно небезпечного діяння суб'єкта є заподіяння смерті потерпілому (або кільком потерпілим) через необережність. В описаних та інших випадках конкретні суспільні відносини, які охороняються кримінальним законодавством, предметом яких є життя людини, виступають додатковим об'єктом названих кримінальних правопорушень. Описані норми та інші такі ж норми КК України слід розглядати як спеціальні відносно норм, які містяться в ст. 119 КК України. При конкуренції загальної та спеціальної норм, відповідно до теорії кримінального права та принципів кваліфікації, застосовується спеціальна норма [2, с. 16].

З об'єктивної сторони вбивство через необережність має такі ж ознаки, як і вбивство, юридичний склад якого передбачений у диспозиції ч. 1 ст. 115 КК України. Вбивство через необережність характеризується такими обов'язковими ознаками: 1) суспільно небезпечні діяння; 2) суспільно небезпечні наслідки; 3) причинний зв'язок між суспільно небезпечними діяннями та суспільно небезпечними наслідками [3].

Обов'язковою ознакою суб'єктивної сторони кримінального правопорушення «Вбивство через необережність» є необережна форма вини у виді як кримінальної протиправної самовпевненості, так і кримінальної протиправної недбалості. Об'єктом кримінального правопорушення є життя особи. Суб'єктом правопорушення може бути

фізична особа, яка досягла 16-річного віку.

Вбивство через необережність становить меншу суспільну небезпеку, ніж умисне вбивство. Це правопорушення, так як і умисне вбивство, може бути вчинене як шляхом дії, так і шляхом бездіяльності. С. Яценко та С. Шапченко виділяють такі найтипівіші можливі прояви і можливу кваліфікацію вбивства через необережність:

а) діяння винного, які стали передумовою смерті особи, мають свідомий, цілеспрямований характер, однак самі собою умисним кримінальним правопорушенням не є або такими не визнані (наприклад, винний відштовхує потерпілого, внаслідок чого той падає, вдаряється головою об виступ підвіконня і отримує смертельну травму). За наявності необережної форми вини щодо спричинення смерті це діяння має кваліфікуватися лише за ч. 1 ст. 119 КК України;

б) діяння винного, які призвели до заподіяння смерті особи, мають свідомий, цілеспрямований характер і передбачені як ознака юридичного складу іншого умисного кримінального правопорушення, але цим складом не охоплюють смерть потерпілого як обов'язкову чи альтернативну ознаку його об'єктивної сторони (за наявності необережної форми вини під час заподіяння смерті особі вчинене має кваліфікуватися за сукупністю кримінальних правопорушень відповідною статтею (частиною статті));

в) діяння винного, що призвели до заподіяння смерті особі, мають свідомий, цілеспрямований характер, передбачені як ознаки юридичного складу іншого умисного кримінального правопорушення, і даний склад включає заподіяння особі тяжкого тілесного ушкодження як обов'язкову чи альтернативну ознаку його об'єктивної сторони (наприклад, ч. 4 ст. 187 КК України). За наявності необережної форми вини щодо заподіяння смерті особі вчинене має кваліфікуватися як сукупність кримінальних правопорушень за відповідною частиною статті Особливої частини КК України, у якій передбачено кваліфікуючу ознаку «поєднане із заподіянням тяжкого тілесного ушкодження», і за ч. 1 ст. 119 КК України.

Необхідно вказати, що вживання законодавцем у назві і тексті статті 119 КК України поняття «вбивство» є не зовсім правильним. Якщо виокремити визначення поняття «вбивство», яке викладене в ч. 1 ст. 115 КК України, і вставити його у назву ст. 119 КК України, то вона буде виглядати так: «Умисне протиправне заподіяння смерті іншій людині через необережність» [4].

Відповідно, виходячи з прямого, буквального розуміння назви і змісту диспозиційної норми цієї статті КК України, її застосування стало проблемою для правоохоронних органів через одночасну вказівку на умисну та необережну форму вини щодо здійснення одного кримінального правопорушення, а саме конкретного вбивства, що є неможливим. Вирішити цю проблему можна такими способами:

а) прописати в ч. 1 ст. 115 КК України вбивство як винне протиправне заподіяння смерті іншій людині (вилучити уточнення «умисне»), або б) змінити назву та диспозицію норми у ст. 119 КК України, вилучивши з неї поняття «вбивство» та замінити поняттям «позбавлення життя». Другий варіант видається доцільнішим.

Література

1. Конституція України від 28 чер. 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Кримінальне право України. Особлива частина. URL: <http://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/308>

3. Кримінальний кодекс України від 05 квіт. 2001 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2341-14#Text>

4. Грищук В.К. Умисні вбивства за кримінальним правом України та Республіки Польща: юридичний аналіз складів злочинів: монографія. Хмельницький, 2012. 368 с.

УДК 364.632(043.2)

Літвінова І.Ф., к.ю.н., доцент,
Національний авіаційний університет, м. Київ, Україна

ФАКТОРИ ІСНУВАННЯ ДОМАШНЬОГО НАСИЛЬСТВА

Багатовіковою проблемою світового масштабу є домашнє насильство, яке зачіпає найрізноманітніші групи населення, посягає на основоположні права і свободи людини. Тема домашнього насильства незважаючи на розвиток людства та правові зміни для багатьох залишається табу, її вважають особистою справою кожного і відкрито не обговорюють.

Однак сучасна правова доктрина та міжнародне право проголошують право на ефективний захист від усіх форм та проявів насильства, у тому числі захист від насильства, що вчиняється з боку членів сім'ї чи інших близьких осіб.

Домашнє насильство досі залишається тіньовою формою насильства, яку часто не усвідомлюють жертви, кривдники, суспільство та держава [1, с. 60].

Ми погоджуємося з думкою О.Г. Предместнікова, який проаналізувавши визначення «насильство в сім'ї», яке надавав чинний на той час Закон України «Про попередження насильства в сім'ї» зазначив, що воно розкриває тільки його правову природу. На його думку, серед традиційних форм насильства, крім урегульованих правом, існують і такі, які не підпадають під дію правових норм. Ці види насильства включають соціальний аспект даного поняття. Вони не врегульовані нормами права і можуть засуджуватися тільки моральними нормами, що наявні в окремо